

Weekendavisen

SÆRNUMMER

Til Helvede med Dante

For 700 år siden døde en falleret politiker og efterlod sig et utroligt værk. 16 sider om Den guddommelige komedie og dens indflydelse på kirken, litteraturen, sproget og Lil Nas X.

BØGER

Utugt

Lykkelige par har også sidespring. Ny forskning i utroskabens mange facetter.

IDEER SIDE 4

Mod

»Jeg vil opleve, hvordan de kommunistiske ideer forsvinder.« Svetlana Aleksijevitj får Sonningprisen.

KULTUR FORSIDEN

Fråseri

Hvorfor løser vi problemet med lægemangel med overbetaling, mens sygeplejerskerne må nøjes?

SAMFUND SIDE 6

TRO ■ »Amerikanerne vækkede os. De lærte os jihad,« siger en af de sejrige talebankrigere.

Vestens overmænd

NANNA MUUS STEFFENSEN

MAZAR-E-SHARIF - Han var oprørskriger for en måned siden, nu tjekker han pas i et kontor ved grænseovergangen Hairatan mellem Afghanistan og Usbekistan. »Velkommen til Afghanistan,« siger den unge mand, da han går forbi med fjedrende skridt. Kvinder er forment adgang til selve kontoret, så jeg venter på gangen efter at have krydset Venskabsbroen, som udgør grænsen.

Det er 32 år siden, den sidste sovjetiske soldat gik ud af Afghanistan over samme bro efter ti års fejlslagen krig mod de afghanske mujahedinere. For få uger siden gik afghanske krigsherrer og soldater samme vej, da Taleban med lynfart stormede ind over de afghanske byer og indtog storbyen Mazar-e-Sharif et par timer herfra.

På broen venter en afghansk børnefamilie i håb om at kunne overtale usbekkerne til at lukke dem ind. Flere familier støder til. Uden for paskontoret blafrer et stort Taleban-flag i vinden; hvidt med den islamiske trosbekendelse skrevet med sort.

Abdul Satar er ansvarlig for grænseovergangen. Han har en vest med camouflagedesign over sin lyse shalwar kameez-kjortel; et sæt, der er populært blandt talebanere. Han vil gerne interviewes, men ikke af en kvinde. Vi løser det ved at stå med et par meters afstand til hinanden. Tolken defilerer de få skridt frem og tilbage mellem os for at overbringe spørgsmål og svar.

Abdul Satar forstår ikke de familier, der forsøger at flygte; hvad enten det er over grænsen eller via Kabuls lufthavn, hvor tusinder af desperate mennesker i ugerne efter Talebans magtovertagelse kæmpede for at få plads på et fly.

»De er blevet hjernevasket til at vende sig mod emiratet,« siger Abdul Satar. »Vi giver alle afghanere 100 procent garanti for, at ingen kan genere dem. Piger, kvinder, mænd, offentligt ansatte: De kan arbejde, og der er ingen begrænsninger for dem.«

To kvinder med en stor flok børn er blevet afvist på broen og sendt tilbage til afghansk territorium. Den ene beder mig insisterende om hjælp til at komme væk. For børnenes skyld, siger hun.

Talebans politiske lederskab i Kabul bedyrer, at det støtter kvinders rettigheder, så længe de går i spænd med bevægelsens hardcore fortolkning af islam; en tolkning, som mange afghanere ikke deler. Siden Taleban indtog Kabul 15. august, har bevægelsen indført kønsopdelt undervisning på universiteter og præsenterede tirsdag en regering helt uden kvinder.

BYGGET MED FOLKETS BLOD

»Hvorfor skriver I altid, at vi er terrorister?« siger Hayatullah Shaheen. Han holder vagt foran en af de gamle krigsherrers luksuriøse boliger i Mazar-e-Sharif i Afghanistans nordlige Balkh-provins. Guvernøren og krigsherren Atta Muhammad Noor var en af dem, der flygtede, da Taleban indtog byen 14. august. Jeg har spurgt om lov til at komme ind og se hans huse, hvoraf det ene nu tjener som administrationsbygning for Taleban.

Hayatullah Shaheen ringer til krigsherrens søn, som afviser, at jeg må komme på besøg i den private bolig. Jeg er paf: En talebaner ringer til en flygtet krigsherres søn, hans modstander, og spørger om lov til at gå ind i hans hus?

»Vi følger islams regler, og derfor opfører vi os ordentligt,« siger 35-årige Hayatullah Shaheen. Desuden har han fået en iPhone som tak for at passe på huset, fortæller han og hiver en lyserød smartphone op af lommen på sin kjortel.

Jeg får lov at se det, der har været Atta Muhammad Noors private luksushotel, hvor han husede overnattende gæster og holdt møder i krystallysekroneernes skær.

»Det her er betalt for med penge, som tilhørte det afghanske folk. Med folkets blod har de bygget dette,« siger talebankrigeren Nizami, som viser rundt mellem ornamenterede kaffeborde, porcelænsvaser, velourbetrunkne sofaer og persiske tæpper. Tapeter og stuk er dekoreret med mønstre i guld.

»Vi har ikke rørt ved noget. Alt står, som da vi kom,« siger Nizami.

En ting har de nye beboere dog gjort: Talebanerne har anbragt deres eget emblem, en opslået Koran og to sværd over kors, i midten af en stor dekoration af træ på væggen.

Nizami slår en finger mod sit armbåndsur og haster gennem flere luksuriøse værelser. Så springer han ind i en sort, pansret bil sammen med den nye Taleban-guvernør, en historisk sejr for Taleban. På gaden skyder talebankrigere mod himlen, som bliver lyst op af lyserøde nødblus.

Shaheens lysebrune øjne er tegnet op med sort kohl, hans skæg er sort og stridt. Han har et guldfarvet ur om hånden, en rund hat på hovedet og et hvidt tørklæde, som indrammer hans høje kindben.

GEDER OG PENGE

Om aftenen bimler og bamler vagten Shaheens telefon. Alle vennerne ringer og ønsker tillykke: De er sikre på, at deres krigsfæller har indtaget provinsen Panjshir; en historisk sejr for Taleban. På gaden skyder talebankrigere mod himlen, som bliver lyst op af lyserøde nødblus.

Shaheens lysebrune øjne er tegnet op med sort kohl, hans skæg er sort og stridt. Han har et guldfarvet ur om hånden, en rund hat på hovedet og et hvidt tørklæde, som indrammer hans høje kindben.

Shaheen blev født i det lerklinede hus, hvor han bor i dag, i Diwaly Maidan ude på landet. Huset tilhørte hans bedstefar. Forældrene flyttede ind, fordi deres eget hjem blev ødelagt af kampe under den sovjetiske invasion fra 1979 til 1989. Han husker ikke russerne, men han husker borgerkrigen i begyndelsen af 90'erne. Griske krigsherrer undertrykte og mishandlede civilbefolkningen i deres kamp om magt og penge. Der var vold-tægter i gaderne, røverier, likvideringer, bombardementer.

Taleban opstod som modsvar til lovlosheden og den tilfældige vold. Bevægelsen lovede retfærdighed, ro og orden. Siden viste det sig, at prisen for stabilitet var et brutalt regime, som piskede og stenede sine indbyggere og forbød kvinder at tage del i det offentlige liv. På det tidspunkt var Shaheen barn og gik i madrasa, koranskole, i den lokale moské. Som tiårig blev han gedebyr for at hjælpe med at forsørge familien. Der gik han og drømte om fremtiden.

»Dengang tænkte jeg slet ikke på jihad. Jeg drømte om at have geder og en have med bedehus og swimmingpool,« siger han.

Efter al-Qaeda's angreb i USA den 11. september 2001 krævede amerikanerne, at Taleban udleverede al-Qaeda-lederen Osama bin Laden. Der var uenighed i Taleban, men i sidste ende afvi-

ste bevægelsens grundlægger, Mullah Omar, USAs krav. Han ville stille bin Laden for en domstol på afghansk jord i stedet; en beslutning, som siden er blevet betegnet som Talebans største fejl, men som Shaheen ikke desto mindre støtter.

»Osama var vores gæst, og i afghansk kultur er det ikke til-ladt at overgive en gæst til hans fjende,« siger Shaheen.

VÆKKET AF USA

Den 7. oktober begyndte USA at kaste bomber over Afghanistan for at ramme Taleban og al-Qaeda. Mange talebanere opgav kampen og blev bønder eller buschauffører. Højstående talebanministre overgav sig og ville være en del af den nye overgangsregering. Men det var »med os eller imod os,« det havde George W. Bush gjort klart. Talebanledere, som overgav sig, blev sendt i fængsel på Bagram-basen og derfra til Guantanamo.

Shaheen passede sig selv i landsbyen, men støttede nogle gange på de udenlandske soldater. Hver gang følte han sig degraderet til andenrangsborger i sit eget land. På en lang køretur til Kabul var en konvoj af kampvogne gået i stå i Salang-passet foran Shaheens bil. Soldater sprang ud på vejen og blokerede al trafik.

»En af dem trak sit våben og råbte og skreg på engelsk,« siger Shaheen. »Jeg tænkte: Det her er mit hjemland. I er kommet hele vejen fra USA for at fortælle mig, hvor jeg må gå? Og samtidig brænder I min hellige Koran af? Jeg kunne ikke leve på den måde.«

Det internationale samfunds løfter om udvikling og rettigheder mærkede indbyggerne i Diwaly Maidan ikke noget til. Der er stadig huller i vejene og ingen elektricitet, fortæller Shaheen. Milliarder af dollar forsvandt i lommerne på korrupte politikere i Kabul eller krigsherrer som Atta Muhammad Noor, hvis residens Shaheen nu er sat til at bevogte.

»Jeg bor sammen med to andre familier, men jeg ville aldrig bytte mit hus for hans,« siger han. Shaheen blev gift og fik børn. På sin iPhone viser han et billede af sin femårige datter i en guldfarvet kjole med strutskort. Hun lægger kinden ind til sin far og laver trutmund. Ti år inde i krigen passede han stadig sig selv, men korruptionen og følelsen af at blive ydmyget af de fremmede nagede ham.

»De kom klokken to om natten og sparkede døre ind og skabte postyr med deres hunde,« siger Shaheen. Vendepunktet opstod, da det i 2012 kom frem, at der var blevet brændt eksemplarer af Koranen af på den amerikanske base Bagram. Ifølge amerikanerne var det en fejl.

»Der forstod jeg, at USA er islams fjende,« siger Shaheen. »Først troede jeg, at USA kom her for at hjælpe os, men jeg tog fejl. Da jeg så amerikanernes forbrydelser, vågnede jeg. Amerikanerne vækkede mig. De lærte mig jihad. De viste os, hvor stærke og modige vi er. At vi kan svare fjenderne igen,« siger Shaheen. Han meldte sig under Talebans flag.

På kort tid blev han en del af en enhed, som producerede de magnetiske bomber, som Taleban bruger til at slå alle, de ikke kan lide, ihjel: journalister, dommere, advokater, soldater, betjente. 1958 civile blev dræbt eller såret af oprørernes hjemme-producerede bomber i årets første seks måneder. Det er tre gan-

ge så mange som i samme periode året før ifølge FN's Afghanistan-agentur UNAMA.

Shaheen blev opdaget, sad to år i fængsel og blev løsladt for fem måneder siden, fortæller han. Han hævder, at de amerikanske-støttede afghanske sikkerhedsstyrker torturerede ham med elektriske stød og hev en af hans tænder ud. Han trækker ned i kinden og viser et hul mellem tænderne i undermundens.

»USA siger, at de forsvare menneskerettigheder,« siger Shaheen. »Men da jeg var i fængsel, måtte jeg tisse i en skål.«

TEENAGETALEBANERNE

Qala-i-Jangi, Krigsborgen, er en historisk fæstning 20 minutter uden for Mazar-e-Sharif. Det var her, den første amerikaner mistede livet i USAs længste krig, da talebanere gennemførte et blodigt fangeoprør.

Det var også her, krigsherren Abdul Rashid Dostum, en af USAs allierede, dræbte andre talebanere ved at låse dem inde i containere, som han lod stå i solen.

Nu vajer det hvide talebanflag over borgen. Ved indgangen hænger en flok teenagetalebanere ud med albuerne på hinandens skuldre. De ligner et tungt bevæbnet islamistisk boyband. Etnisk er de tadsjikere fra lokalområdet, ikke pashtunere, som ellers udgør kernen af bevægelsens politiske og militære lederskab. De griner, når et kamera bliver peget mod dem.

25-årige Hanzala fniser og gemmer ansigtet i sit tørklæde, men 19-årige Haidari stiver ham af og får ham til at tage sin rif-fel i hånden og posere som en mand. Derefter praler Hanzala med at have dræbt så mange amerikanere, at han ikke har tal på det.

»Jeg har skåret halsen over på dem,« siger han, og flokken på omkring 20 unge mænd vender ansigtet mod mig for at se min reaktion.

Deres leder, Sirat, viser rundt på området. Solen er ved at gå ned over de tykke lysebrune mure.

»Vi stod ved vores tro. Vi havde mange martyrer. Vi kæmpede hårdt, og vi gjorde det godt,« siger Sirat.

Vi går i samlet flok, og mange af drengene har travlt med at tage selfies med mig i baggrunden. De har været en del af bevægelsen, så længe de kan huske. Deres fædre, brødre og fætre ligeså. Fra de var små, har de lært, at udlændinge er amerikanere, og at amerikanere er vantro, som hader islam. En af dem lader sin rif-fel bag mig. De andre griner.

Fortets øverste chef, Mullah Haidari, forsikrer, at kvinder ikke har grund til at frygte fremtiden under Taleban.

»De kan fortsætte med at gå på arbejde, ingen kan stoppe dem. Vi er muslimer, og kvinder har også rettigheder og kan være en del af samfundet,« siger Mullah Haidari, imens hans teenagesoldater lytter.

Få dage senere bliver demonstranter, som kræver rettigheder til kvinder, og journalister, som dækker begivenhederne, anholdt, banket og pisket af talebanere i Kabul.

Næste morgen ved solopgang kører jeg sydpå til Kabul. Jeg forlod den islamiske republik i juli med fly og vender nu tilbage til mit hjem i emiratet ad landevejen.

I Kabul er en konvoj af krigere på vej i nordlig retning mod Panjshir-dalen, hvor Taleban hævder allerede at have vundet det sidste slag.

På gaden foran mit hus er de midaldrende betjente, som før holdt vagt, erstattet af et par purunge talebanere med tørklæder viklet om ansigtet og rifler.

»Goddag,« siger de og spørger, om de kan hjælpe med mine pakkelliker.

